

EUROPEAN AGENCYS STÅNDPUNKT ANGÅENDE SYSTEM FÖR INKLUDERANDE UNDERVISNING

Andra upplagan

Den första upplagan av European Agency for Special Needs and Inclusive Educations ståndpunkt angående system för inkluderande undervisning publicerades 2015. Detta dokument är en uppdaterad andra upplaga av ståndpunkten. Här beskrivs en gemensamt fastställd vision för system med inkluderande undervisning och vad som kännetecknar sådana system. I ett separat **dokument med bakgrundsinformation** beskrivs de underlag och den litteratur som ligger till grund för denna 2022 års uppdatering av European Agencys ståndpunktsdokument.

Denna vision för ett system för inkluderande undervisning ska ses som en ambition och ett mål att sträva mot, som alla European Agencys medlemsländer kan styra sin policyutformning efter. European Agency vill ge sina medlemsländer ändamålsenligt stöd för att de ska uppnå detta mål men inser även att länderna befinner sig i olika skeden i hur man tänker och handlar kring visionen om system med inkluderande undervisning. Därför är tanken att visionen ska tjäna som riktlinje och inspiration för att föra arbetet med medlemsländerna framåt under de kommande åren.

När European Agency nu kan se tillbaka på 25 års arbete med medlemsländerna förblir visionen för system med inkluderande undervisning som beskrivs i ståndpunktsdokumentet 2015 densamma:

Alla elever i alla åldrar ska få tillgång till meningsfull utbildning av hög kvalitet i sin närmiljö tillsammans med vänner och jämnåriga.

Förutsättningarna för arbetet internationellt och i Europa har dock förändrats betydligt sedan dess.

European Agencys ståndpunktsdokument måste förbli aktuellt, vilket är anledningen till att originalversionen från 2015 uppdateras genom detta dokument.

Utbildningssystemen i Europa står inför allt fler utmaningar, som beror på konflikter, migration, pandemi, klimatförändringar, den tekniska utvecklingen och samhällsförändringar. Många av dessa utmaningar kan förvärra ojämlikheten som enligt Unescos utbildningsrapport **Global Education Monitoring Report 2020** [Rapport om utbildningen i världen 2020] beror på

... kön, landsbygds- eller stadsinvånare, förmögenhet, etnicitet, språk, migration, flytt, fängelsevistelse, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, religion och andra övertygelser och attityder (Unesco, 2020, s. 4).

Nationell lagstiftning och policy måste utformas så att alla elevers rättigheter erkänns och så att man aktivt förebygger diskriminering, stereotyp kategorisering och marginalisering, som man kan se förekomma för alla elever som av olika anledningar riskerar att exkluderas från inkluderande undervisning.

Dagens läge med konflikter och pandemi utgör ett tillfälle för oss att tänka om kring utbildningssystemens motståndskraft och hur de förbereder alla elever för ett liv i en alltmer osäker tid. När konsekvenserna för ungas utbildning, psykiska hälsa och välbefinnande nu visar sig behöver vi börja fundera kring ett nytt samhällskontrakt för utbildning, så som beskrivs i **Reimagining our futures together** [Nya tankar kring vår framtid tillsammans] (International Commission on the Futures of Education, 2021). Detta visar att **utbildning måste vara ett gemensamt samhälleligt åtagande, ett åtagande om grundläggande mänskliga rättigheter, och att den måste stärka allas förmåga att samarbeta på alla nivåer i samhället.**

Att inkludering är bra för samhälle, utbildning och ekonomi är väldokumenterat. Alla länder har dock

en del kvar att göra för att uppfylla den politiska, liksom den viktiga moraliska, förpliktelsen att arbeta för att uppnå mer inkluderande samhällen. Länder bör stärka sitt arbete för **målen för hållbar utveckling** och **se till att det råder större klarhet kring vilka principer som ligger till grund för ett mer holistiskt förhållningssätt vad gäller investeringar i kvalitet för alla elever.**

Ländernas regelverk måste följa de åtaganden man har gjort i internationella konventioner och europeiska dokument så att både likvärdighet och antidiskriminering finns med i regelverken. Det bör vara inskrivet i lag att alla ska ha lika tillgång till inkluderande undervisning utan diskriminering. Det måste framhållas att segregering är en form av diskriminering, vilket det även är om man inte gör de anpassningar som behövs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta alla mänskliga rättigheter på samma villkor som alla andra.

Fokus bör i lagstiftning och policy ligga på förebyggande åtgärder och insatser för att alla elever ska övervinna hinder för lärande i linje med slutvisionen om att alla elever i alla åldrar ska få gå i skolan i sin närmiljö tillsammans med vänner och jämnåriga.

För att klara av utmaningarna måste **alla aktörer inom utbildningsväsendet bredda sin tolkning av vad inkluderande undervisning innebär så att ALLA elever omfattas** (Unesco, 2020). Det innebär att vi måste **få bort de mekanismer som leder till diskriminering, stereotypa kategoriseringar och marginalisering och som gör att elever inte får de möjligheter de har rätt till i sin lokala skola och närmiljö.** Nationella strategier för minoritetsgrupper bör utökas så de även inbegriper rätt till utbildning och så att det säkerställs alla elever räknas.

Något av det viktigaste i framtidsplaneringen är att klargöra vad som menas med inkluderande undervisning. **Inkludering i utbildningsväsendet och rättvisa bör inte ses som enskilda frågor utan som principer som bör ligga till grund för all**

nationell policy. Det gäller till exempel policy om styrning, läroplaner, bedömning, kvalitetssäkring, uppföljning och utvärdering, lärarutbildning och finansiering och resursfördelning.

En förutsättning för att man ska kunna tillhandahålla undervisning av hög kvalitet är att man anordnar kompetensutveckling genom möjligheter till professionellt lärande. Alla pedagoger i hela utbildningssystemet bör ha kompetens att kunna förbättra måluppfyllelsen, resultaten och utfallet. Pedagogerna bör få de kunskaper som behövs för att kunna anpassa eller ändra läroplanen så att alla elever får samma möjligheter utan att man tar till alternativa eller särskilda läroplaner. **Undervisningen bör anpassas efter den enskilda eleven, och alla elever bör vara engagerade och delta aktivt och få vara med och bestämma över sitt eget lärande.**

Finansieringen bör vara flexibel och resursfördelningen rättvis så **att skolor och samhället runtomkring har förmåga att hantera mångfald och ge stöd till alla elever.** När det gäller finansiering måste hänsyn tas till att eleverna kan ha intersektionella behov. Vi börjar alltmer förstå att elever kan tillhöra flera missgynnade och riskutsatta grupper samtidigt. De kan utsättas för olika slag av diskriminering och begränsningar på grund av en kombination av olika gruppstillhörigheter. Det är uppenbart att indelning av elever i olika kategorier och att låta dessa kategorier ligga till grund för stödbeslut och tillgång till resurser kan påverka rättvisan.

Denna ökande förståelse för mångfalden bland eleverna och den komplexitet det ger upphov till innebär också att man ser behov av mer samarbete. Det innebär även att pedagogernas arbete måste förändras. De måste ha förmåga att tillhandahålla undervisning som är mer individuellt anpassad, använda digital teknik i större utsträckning och erbjuda mer flexibla utbildningsvägar. Skolorna och skolvärlden kommer alltmer att behöva tänka om och se skolan som en institution som har ansvar för mer än endast undervisning enligt läroplanen.

Kompanjonskap och nätverk med intressenter och aktörer i samhället runtomkring kommer att bli allt viktigare när institutioner (som staten, regionala och lokala myndigheter och skolor) organiserar sig

och samarbetar på olika sätt över sektorsgränserna. Detta arbete måste vara förankrat i en förståelse för det vidare ekosystem som system med inkluderande undervisning ingår i. Hänsyn måste även tas till andra faktorer som påverkar lärandet och delaktigheten på olika nivåer i systemet, och man måste säkerställa att eleverna kan gå från en nivå till en annan och få stöd i alla faser under sin utbildning.

Så här efter pandemin kan det finnas tillfälle att **öka samhällets kännedom om vilka konsekvenser segregation, isolering och exkludering från skolsystemet kan få**. Detta bör leda till att man återuppbygger systemet så att det blir bättre än förut med fokus på förmågestärkande insatser för alla intressenter och på att använda data för att säkerställa rättvisa utbildningsmöjligheter, förutsättningar och resultat för ALLA elever. Arbetet bör anpassas så att det finns utrymme för olika arbetssätt och strategier utifrån de olika förutsättningarna och tidigare erfarenheterna i de olika länderna, med fokus på kontinuerlig förbättring och på att alla ska få elevcentrerad undervisning av hög kvalitet.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Du får citera publikationen med följande källhänvisning: European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2022. *European Agencys ståndpunkt angående system för inkluderande undervisning*. Andra upplagan. Odense, Danmark